

## **РЕЦЕНЗІЯ**

на дисертаційне дослідження

**ГЕН ІНО**

**«Західноєвропейська оркестрова музика  
в інтерпретації китайських диригентів: кроскультурний контекст»,**

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

(02 – «Культура і мистецтво»)

Дисертаційне дослідження Ген Іно пропонує новий ракурс у висвітленні давно опанованої вітчизняним музикознавством теми — взаємодії Східної та Західної традицій в творчості китайських композиторів. Ця тема поставала в статтях та дисертаціях українських науковців, у тому числі китайських аспірантів, що навчалися в наших вишах, у найрізноманітніших ракурсах. Серед об'єктів студіювання знаходимо оперу та фортепіанну музику, постаті композиторів-емігрантів та представників материкового Китаю, проблему збереження традиційних форм музикування в культурному житті КНР та механізми інтеграції художніх засад східного мистецтва з досягненнями новітньої західної музики. Однак у представленій сьогодні роботі Ген Іно аналітичний фокус зміщений з композиторської творчості на виконавське мистецтво, а проблема міжкультурного діалогу розглядається у площині живого інструментального звучання, а саме, в інтерпретації зразків європейської оркестрової музики китайськими диригентами.

Здобувачка підходить до розкриття обраної теми комплексно, що позначається на структурі роботи — вивірених та логічних: від обговорення проблемних питань історико-теоретичного та методологічного спрямування (Розділ 1) через зосередження на інфраструктурних, інституційних та персональних складових оркестрової практики в Китаї (Розділ 2) до компаративного аналізу виконань китайськими диригентами окремих зразків європейської симфонічної музики (Розділ 3).

Запорукою успішної реалізації поставлених авторкою мети та завдань дослідження виступає ґрунтовний методологічний та теоретичний фундамент,

побудований на основі ідей науковців, що представляють різні філософсько-естетичні, культурологічні та музикознавчі школи. Зокрема, надзвичайно цікава картина вимальовується в результаті огляду джерел, що висвітлюють проблематику поширення, адаптації та осмислення західноєвропейської музики в Китаї. Порівнюючи ставлення до цих процесів з боку західних та китайських дослідників, а також усередині китайського музикологічного простору, Ген Іно виявляє широкий діапазон позицій, що демонструють протилежні полюси — від інтерпретації європейських впливів як інструменту модернізації до трактування їх як спроби культурної колонізації.

Вкрай важливим для вибудовування фундаменту дослідження видається запропонований у підрозділі 1.2 розгляд механізмів культурної взаємодії у музичному мистецтві. Спираючись на розробку концепту діалогу українськими дослідницями Олександрою Самоїленко, Валентиною Редєю, Оленою Береговою, здобувачка розвиває їх ідеї в контексті проблематики свого дослідження та проєктує у площину інтеграції європейської оркестрової музики у китайську мистецьку традицію. Перехід з естетико-теоретичного на виконавсько-практичний рівень осмислення міжкультурної взаємодії безпосередньо наближає авторку дисертації до предмету її професійної компетентності як симфонічного диригента. Мова йде, зокрема, про виокремлення трьох рівнів авторитету, з якими мають працювати китайські диригенти при роботі з оркестровими творами європейських композиторів — текстовим, виконавським та культурним. Погляд на китайське виконавство зсередини також дозволяє здобувачці висловлювати міркування щодо особливостей китайської диригентської школи — таких як гнучкість темпоритму, деталізованість фразування, специфічне розуміння музичної форми, що ґрунтується на «традиційному китайському розумінні звукового простору та його взаємозв'язку з філософськими категоріями» (с. 67). Кінцевою точкою та висновком детального обговорення комплексу проблем, пов'язаних із культурною взаємодією, глобалізацією, універсалізмом, кроскультурною комунікацією та ін., а також проєкції цих положень на сферу

виконавського мистецтва стає уведення терміну «кроскультурна інтерпретація», який видається надзвичайно перспективним в контексті проблематики дисертації.

Західноєвропейська оркестрова музика становить головний об'єкт дослідження у підрозділі 1.3. Здобувачка розглядає цей феномен як актуальну культурну категорію, характеризує її ключові ознаки та пропонує використовувати термін «модус західноєвропейської оркестрової музики» для позначення «інтегрального комплексу естетичних, стилістичних та виконавських параметрів, що визначають специфіку оркестрового мистецтва в європейській традиції» (с. 92). І знов прагнення до теоретичного осмислення поняття західноєвропейської оркестрової музики урівноважується емпіричними спостереженнями щодо ролі диригента у ситуації кроскультурної взаємодії та необхідності балансування між західною симфонічною моделлю та її адаптацією в інакшому мистецькому середовищі, і ширше, між традицію та інтерпретаційною свободою. Історичний вектор дослідження у цьому підрозділі дисертації спрямований на висвітлення диригування як самостійного виду виконавської діяльності в Китаї — його форм, етапів розвитку, персоналій. Запропоновані тут узагальнення щодо трьох поколінь симфонічних китайських диригентів базуються на величезному обсязі інформації, пошуки якої, вочевидь, становили окремий виклик для здобувачки.

Не менш вражаючий емпіричний матеріал задіяний у наступному розділі дисертації, де дається панорамний огляд сучасного музичного життя Китаю, а саме, його оркестрової гілки. У двох підрозділах Розділу 2 дослідницький фокус почергово переміщується від концертних установ, що є місцями найбільш активного звучання західноєвропейської музики в КНР, до постатей диригентів, чії інтерпретаційні версії будуть аналізуватися в Розділі 3. Такий подвійний ракурс дає об'ємну картину функціонування західноєвропейської оркестрової музики на теренах сучасного Китаю.

Серед надзвичайно насиченого в інформативному плані викладення, що охоплює питання функціонального призначення установ, складу виконавських колективів, репертуарної політики тощо, особливу увагу привертає обговорення фахових проблем диригентської творчості, зокрема типів «оркестрового лідерства». Здобувачка наполягає на тому, що на формування моделі диригентського лідерства впливають не лише особистісні риси, а й культурно-історичний контекст, який «визначає характер взаємодії між диригентом і оркестром, межі інтерпретаційної свободи та способи досягнення художньої цілісності» (с. 136). На підтвердження своєї думки, вона наводить спостереження Сабіни Боернер стосовно розбіжностей таких моделей у французькій та китайській традиціях. Водночас, погоджуючись із німецькою дослідницею щодо переважання директивного типу лідерства у китайській традиції, авторка дисертації, спираючись на власний аналіз стилів ряду китайських диригентів, підкреслює, що, попри вкорінену в етико-філософські засади китайського світогляду повагу до провідної фігури, диригентське лідерство тут представлено доволі широким спектром моделей «від експресивно-авторитарної до аналітично-координуючої» (с. 151).

Вибір західноєвропейських творів для компаративного аналізу їх виконавських версій у Розділі 3 обумовлений низкою критеріїв, врахування яких дає змогу отримати максимально достовірні результати, а саме: приналежність обраних зразків до різних історико-стильових епох (класицизму, романтизму, модернізму); виконання виключно китайськими оркестрами та диригентами на концертних майданчиках сучасного Китаю; зіставлення інтерпретаційних версій Юй Луна, художнього керівника одночасно трьох провідних китайських оркестрів, з трактуваннями інших диригентів. Аналітичні нариси розподілені між двома підрозділами за жанрово-змістовими параметрами: у підрозділі 3.1 об'єктом дослідження стають три вершинні зразки симфонічного жанру (Шоста симфонія Л. Бетховена, Четверта симфонія Й. Брамса, Adagietto з П'ятої симфонії

Г. Малера), у підрозділі 3.2 — шість програмних одночастинних творів композиторів ХІХ–ХХ століть (від Г. Берліоза до О. Респігі та М. Равеля).

Запропоновані аналітичні спостереження є доволі переконливими — як ті, що стосуються самої музики, так і виконавських інтерпретацій. Вони демонструють музикальність авторки дисертації, виявляють її дослідницьку ретельність та аналітичну чуйність. Але, крім цього, аналітичний фокус узгоджений із кроскультурним вектором роботи і спрямований на виявлення моментів взаємодії різних культурних традицій. Так, наприклад, характеризуючи «Пасторальну симфонію» Л. Бетховена у виконанні Юй Луна, здобувачка підкреслює резонанс пасторальної тематики з «традиційними китайськими уявленнями про космічну впорядкованість та єдність з оточенням» (с. 154), та висловлює припущення, що саме це могло стати причиною звернення диригента, загалом орієнтованого на масштабні полотна пізнього романтизму, до бетховенського твору.

Наукові положення роботи, практичні міркування та аналітичні спостереження принципових зауважень не викликають. Для дискусії пропонується наступне питання: *у дисертації Ви аналізуєте діяльність китайських диригентів у співпраці саме з китайськими оркестрами. Чи змінюється, на Вашу думку, їхня диригентська манера під час роботи із західними колективами?*

У підсумку слід наголосити, що рецензована дисертація є самостійним оригінальним дослідженням, у якому переконливо розв'язана актуальна наукова проблема. *Жодних порушень академічної доброчесності в дисертації не виявлено.* Основні положення роботи відображено у чотирьох публікаціях, три з яких надруковано у вітчизняних збірках категорії «Б» та одна у закордонному фаховому виданні, що індексуються у наукометричній базі Web of Science.

Отже, вважаю, що дисертаційне дослідження Ген Іно «Західноєвропейська оркестрова музика в інтерпретації китайських диригентів: кроскультурний контекст» повністю відповідає «Вимогам до

оформлення дисертації», затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (з наступними змінами), та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44), тож авторка дисертації Ген Іно заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, доцент,  
професор кафедри історії світової музики  
Національної музичної академії України

О. Г. Антонова